

Женя і Синько

Віктор Близнець

Анотація

П'ятикласниця Женя Цибулько намалювала на дошці огірок. Раптом її огірок ожив, покрутив хвостиком і захрюкав. З цього починається ціла низка пригод, смішних і несподіваних, про які з гумором розповідає автор у новій повісті «Женя і Синько». У творі цікаво переплетена правда й вигадка, діють реальні й казкові герої. Все це допомагає письменникові в невимушеній формі вести розмову про серйозні проблеми виховання дітей, про дванадцятилітніх хлопчиків і дівчаток, які живуть у великому індустріальному місті, про їхні стосунки з батьками і вчителями.

Віктор Близнець
ЖЕНЯ І СИНЬКО
Повість

пригодницька література

ВІКТОР БЛИЗНЕЦЬ

ЖЕНЯ і СИНЬКО

Повість

ВИДАВНИЦТВО ЦК ЛКСМУ «МОЛОДЬ»
Київ 1974

ОГІРОК З ПОРОСЯЧИМ ХВОСТОМ

Доповідна записка вчительки малювання Ізольди Марківни Книш директоріві школи

Товаришу директор!

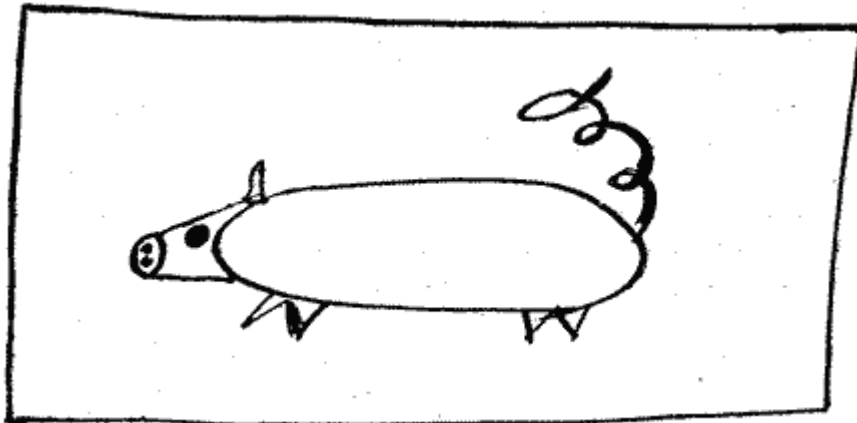
Сьогодні, згідно з планом, я проводила урок малювання в 5-А класі. Тема уроку: зображення огірка у двох площинах — горизонтальній та вертикальній. Мала на меті привчити дітей до просторового мислення, тобто до того, щоб діти бачили і вміли зображувати предмети не плоскими, а об'ємними, тобто розгорнутими в просторі.

Перші п'ятнадцять хвилин я детально пояснювала мету уроку. (Зазначу: в класі стояв шум, і Андрій Куцолоб, якого всі називають Бен, кілька разів пірнав головою під парту і, розмахуючи у повітрі ногами, комусь вигукував: «Бий з флангів!»). Я відразу ж викликала Бена до дошки. Той, як завжди, строїв міни й пускав очима бісики, але, маючи неабиякі здібності до малювання, швидко упорався із завданням. Потім я викликала до дошки Женю Цибулько. Ви, мабуть, знаєте, товаришу директор, цю смаглявеньку дівчину з першої парти. Вона кругла відмінниця, уважна й серйозна на уроках, проте може й коника викинути: повернутися й лягнути когонебудь по лобі. Коли їй зауважиш, сердито насупиться й пересмикує плечем: «Хай не лізе!.. Хай не щипається!» Крім того, є в неї ще одне дивацтво — прикидається хлопцем: стрижеється коротко, по-хлоп'ячому і носить хлоп'ячі сорочки й штани або шаровари. Словом, характер у дівчини нелегкий, але такої вихватки я від неї не сподівалася. А було, товаришу директор, так.

Вийшла Цибулько до дошки, і я їй сказала: «Ви теж намалюйте мені огірок у двох площинах». І поки Цибулько щось там креслила, я пішла між рядами парт, щоб перевірити домашнє завдання. Враз у мене за спиною почувся хрипкий, наче

простуджений голосок. Той голосок чмихнув і проказав: «Хрю-хрю...» Я повернулася й побачила:

Цибулько вже намалювала овальне тіло огірка і приступила до зображення хвостика. Але хвостик закрутила так, що він став не огірковий, а поросячий. Далі, підохочена смішечками в класі, Цибулько домалювала голову і рильце. І я, на превелике своє здивування, побачила на дошці не предмет сільської городини, а справжнісіньке поросся. (Додаю копію того малюнка).

Товаришу директор! Я не помилилася. Клас раптом притих, сидів зацікавлено, і в цей час ніби із-за дошки, а може, із стіни чи навіть із самої підлоги почулося густе смаковите хрюкання. Це було справді поросяче хрюкання, присягаюся — так людина, аби й схотіла, ніколи в житті не захрюкає.

Я була настільки вражена, що, мабуть, із півхвилини мовчала, не в змозі й рота розтулити. А потім мене прорвало:

— Цибулько! — крикнула я. — Що це за фокуси! Зараз же зітріть малюнок і сідайте! Ставлю вам двійку!

Цибулько стерла малюнок і набурмосена почовгала на своє місце. І так, знаєте, нервово смикнула плечем, показуючи, що вона, бачте, вельми невдоволена. А коли проходила повз мене, я заглядела таке, що й досі не можу опам'ятатися. На ній була голубенька ворсиста кофта. Верхній гудзик розстебнуто. Так от: кофта раптом настовбурчилась, під нею щось заворушилося, і тоді з-за коміра швидко висунулась... маленька волохата ручка. (Товаришу директор! Прошу повірити: я стверджую це при повному розумі і ясній свідомості). Отож висунулась руда волохата ручка, легенько помахала в мій бік, наче сказала: «Гуд бай! До відзенья, Ізолюдо Марківно!» А потім (і це, повторюю, чистісінька правда) виткнулась у прорізі кофти чиясь швидка лукавенька мордочка і показала мені язика. Язик був довгий, гнучкий і червоний на колір.

Запевняю, я не могла помилитися. У мене чудовий художній зір. З Володимирської гірки я можу легко відрізнити, якого кольору купальні шапочки у дівчат, що стоять на піску на тому березі Дніпра. Так що зорова помилка абсолютно виключається. На власні очі я бачила і лукавеньку мордочку, і червоний язик, що звивався гадючкою. Отже, висновок один: учениця 5-А класу Євгенія Цибулько прийшла на урок або з механічною лялькою (очевидно, імпортною), або з якимось живим

звірятком. І одне, й друге, за вашим же наказом, товаришу директор, Приносити в школу не дозволяється.

Можете уявити, що було далі. Учні посхоплювались із місць, оточили Цибулько і в один голос: «Женю, покажи, покажи!..» Кричать, стрибають, мало на голову не лізуть. Я рознервувалася, підійшла до Цибулько і сказала: «Що це в тебе за іграшка? Негайно віддай сюди!» А вона побіліла, стоїть і дивиться на мене сторопіло, наче не розуміє, що від неї вимагають. Тоді я сама (може, це й непедагогічно) обмацала її кофту, однак нічого, крім баєвої хлоп'ячої сорочки та піонерського галстука, під кофтою не знайшла. Я відкрила кришку парти, думала, що вона туди сховала свою іграшку, але і в ящику парти було порожньо, тільки валялася там скоринка сухого хліба та срібні обгортки з-під шоколаду (очевидно, для фантів). У портфелі теж нічого зайвого не виявилось.

Уявіть моє приниження, коли я копирсалася в чужих речах, а довкола товклися учні, кричали й сміялися, а Бен вигукував: «Роздягнуть! Обшукать її! Вона шпигунка!» — і корчив при цьому гримаси. Шум і галас не вщухали до самого дзвінка, я вже не могла вгамувати клас.

Оскільки урок було фактично зірвано, прошу вас, товаришу директор, розібратися в цій історії і покарати винних.

*Викладач художньої вишивки та малювання
Ізольда Марківна КНИШ*

В КАБІНЕТІ ДИРЕКТОРА. РАПОРТ МОЛОДШОГО СЕРЖАНТА МІЛІЦІ Є. М. РЯБОШАПКИ

— А-а, Цибулько! Заходь, заходь! Що це воно, скажи, в біса, за волохата ручка? Де вона взялася? Може, ти поясниш мені? Тільки зажди хвилиночку, ось я зараз із телефонами...

Петро Максимович — так звали директора школи — сидів за столом, а перед ним виблискували чорним і голубим пластиком три телефони. І всі три одчайдушно дзвонили. Одну трубку директор притискав до вуха плечем, другу — до другого вуха — притуляв рукою, а третю поклав поперед себе на столі. Так, перехнябившись на один бік, він сидів, обплутаний телефонними шнурами, і гукав у всі трубки разом: «Алло!.. Слухаю... Так-так!.. Аякже!.. Обов'язково!..»

Женя зрозуміла, що директор нескоро виплутається з телефонних розмов, і, щоб дурно не гаяти часу, почала оглядати стіни. А в кабінеті Петра Максимовича було на що подивитися. Кожного літа директор виїжджав із старшокласниками на археологічні розкопки і привозив із півдня України щось новеньке: глиняний посуд, кам'яні скребла й ножі, звуглене зерно. Обшаставши поглядом скляні настінні полицки, Женя серед стріл, гребінців, дротиків побачила... людський череп. Страшний, з глибокими ямами замість очей. Ступила ближче й прочитала: «Череп кімерійця. VII ст. до н. е.»

Вона втупила погляд у порожню трухляву коробку, з якої сипався сірий порох. І стало їй моторошно. Не хотілося вірити, що й твоя голова, повна думок, світла та

всяких витівок, голова, на якій росте живий вихрястий чубець і стирчать такі неповторні вуха (настовбурчені, мов крила у метелика, та ще й ворущаться не гірше, ніж у Бена), — що все це стане колись голим черепом, експонатом, тлінню...

Але чим довше Цибулько придивлялась до черепа, тим він менше відлякував її, а потім став навіть чимось подобатись. І захотілось їй попорядкувати коло нього: запнути хусткою, начесати косу (із ворсу чи хімічного волокна), яскравою помадою підмалювати губи. Або ні... Краще було б стати маленькою-маленькою і сховатися в череп, як у склеп, і там притаїтися. (Бо зараз директор почне розпитувати про ту волохату ручку). Принишкнути в склепі, а Петро Максимович оглянеться й скаже:

«О! А де ж це вона? Тільки що була і нема... Цибулько!» — гукне в приймальню.

І тоді Цибулько із схованки (могильним голосом): «Я тут, товаришу директор!»

Женя розтулила губи й заусміхалася. На щоках у неї зарожевіли дві симпатичні кругленькі ямки.

— Що ви там, голубонько, смішного побачили? — раптом почула у себе за спиною хрипливатий директорів голос.

Повернулась, вмить наїжачилась, різко опустила стрижену чорняву голову. В цій наїжаченій позі й застигла перед столом: упертий хлопчак, та й годі. Худий, з сердито відстовбурченими вухами, з тонкою напруженою шиєю, де росте дитячий шовковистий пух.

Директор поворушив сухими губами, тяжко передихнув і замовк. Женя й не здогадувалась, що зараз він печально думає: «Ну от. Розгадай. Стала, замкнулась, сховалась у собі й спробуй уявити, що за людина перед тобою, що за таємничий світ. Спробуй хоч грубо уявити її внутрішнє життя».

— Цибулько, підійди сюди ближче, — сказав Петро Максимович. — Ти можеш мені розтлумачити, що сіє означає. Доповідна записка Ізольди Марківни Книш — це раз. А друге — рапорт із міліції. Свіженький. Сьогодні мені принесли. Ось!

Директор витяг із шухляди аркуш глянцевого паперу, на якому твердим каліграфічним почерком було виведено:

«Рапорт молодшого сержанта міліції
Рябошапки Євгена Мстиславовича».

Дівчина кинула спідлоба швидкий метушливий погляд, загляділа той папір, і перед її очима виріс оперезаний поясами кремезний рожевоощокий міліціонер, з яким вона вчора мала сутичку. «Ну, все! Пропала я! Бомба!» — забила у шибку сіренька полохлива думка. Всі кісточки у Жені занили від нудного страху. Так бувало з нею тільки в АН-2, на якому вона часто літала до баби Паші в село, коли літак раптом падав круто вниз, провалювався у «повітряні ями». Тоді в грудях ставало холодно, наче від м'ятних цукерок, а щось кам'яне давило зверху, як зараз давив їй на плечі ранець, ніби в тому ранцеві лежали не книги, а цегла.

Поки Женя виходила із крутого піке, директор — монотонно, як щось нудне й нецікаве, — почав читати:

РАПОРТ МОЛОДШОГО СЕРЖАНТА МІЛІЦІЇ
РЯБОШАПКИ ЄВГЕНА МСТИСЛАВОВИЧА

Ставлю до відома дирекції 301-ї Київської середньої школи таке:

Вчора о 16 годині 23 хвилини за московським часом на розі вулиць Артема та Глибочиці мною був затриманий неповнолітній порушник громадського порядку, який при цьому назвався учнем 5-А класу вашої школи.

Суть справи: згаданий громадянин біг до зупинки трамвая, що за кінотеатром «Комунар». Саме в цей момент відійшов 9-й номер трамвая, і громадянин, очевидно з великої досади, вдарив спортивною сумкою об телеграфний стовп і висловився: «От б-бомба! Запізнююсь!» А потім, недовго думаючи, кинув сумку за плечі, підстрибнув і вчепився ззаду за буфер вагона, щоб проїхати «зайцем». Я дав два коротких і один довгий свисток, але згаданий громадянин продовжував висіти на так званій «ковбасі». Тоді я дав три довгі свистки — і трамвай зупинивсь. Я підбіг до порушника порядку і заявив: «Громадянине! Як вам не ай-яй-яй? Злазьте!» Та уявіть моє здивування, коли згаданий громадянин виявився не хлопцем (хоч і мав зухвалі очі, був у штанях-техасах і при коротко обстриженій голові), а виявився дівчиськом, об чім свідчила симпатія на лиці і дві ямки на смаглявих щоках. Тут я вдруге не витримав і сказав: «Ай-яй-яй! Як же вам не соромно!» А дівчисько вчепилося руками за поручні трамвая і не злазило. Я підійшов і хотів одірвати її силою. В цей час (прошу дирекцію школи звернути увагу на поймаєний факт) з її спортивної сумки висунулась маленька волохата ручка, зірвала з моєї голови кашкет і по-хуліганському кинула на асфальт. Я нагнувся, щоб виловити свій головний убір під машиною, але тут відчинилися дверці, і громадянка Цибулько (так назвали її прізвище свідки) прожогом вскочила у задній вагон. Я припинив пошуки свого кашкета, що покотився у невідомому напрямку, і продовжував виконувати службовий обов'язок уже без головного убора: кинувся за Цибулько. Але дверці зачинилися перед моїм носом, трамвай рушив і хутко зник за поворотом, я навіть не встиг свиснути йому вслід. Та ще більша прикрість спіткала мене наступної миті. Слідом за трамваем рухався багатотонний вантажний КраЗ з панелями і бетономішалкою на кузові. Заднім колесом цей гігант переїхав мого кашкета, зробивши з нього натуральний омлет.

Прошу дирекцію школи розібратися по суті справи і покарати порушника, а також стягти з громадянки Цибулько штраф сумою 13 крб. 43 коп., що становить вартість форменого кашкета, приведеного з вини тієї ж громадянки до повної непридатності.

*Молодший сержант міліції
Євген Мстиславович Рябошапка*

— Ну, що ви на це скажете, голубонько? — спитав директор школи й повів бровою на рапорт; він помовчав, похукав на череп кімерійця, і вже ніби звернувся до нашого далекого предка-кочівника: —Що воно в біса за ручка, га? Всі як змовились: ручка та ручка! Та ще й волохата!

Директор стомлено подивився на дівчину, поторохкав пальцями по столу. Те означало: ну-ну, чекаємо відповіді!

А Женя — саме тому, що її викликали в кабінет і вимагали від неї відповіді, — уперлась, замкнулась, як черепашка, й скося блимала на директорову лисину. Хоч кого-кого, а директора можна було не боятися. Ні лаяти, ні читати моралей не буде. Не такий він чоловік.

Петро Максимович, як на думку Жені, людина взагалі особлива. Він був якийсь нетутешній і нетеперішній, немовби із тих часів, давніх, про які розповідав на уроках історії. Ходив у широких старомодних штанях, у такому ж широкому піджаку, носив темні галстуки і взагалі мав вигляд суворої, мовчазної людини.

Точно за дзвінком приходив на урок, клав журнал на високу учительську кафедру і важко опускався на стілець. Сидів, примруживши очі, ніби щось згадуючи. З першої парти Жені видно було легенький шовковий пух на його голові, крізь який просвічувалась лискучо-жовта, схожа на голландський сир, лисина, покопана дрібними ямочками.

Якусь мить директор мовчав.

А Женя — проглядаючи його лисину наскрізь — бачила: в директоровій голові ще кипіла пекельна керівницька робота. Там гриміли дзвінки, відбувались наради, семінари, засідання, там складалися плани й графіки, затверджувались заходи, вислуховувались скарги й сварки. І над усім цим витав тютюновий дим, прокочувався важкий приглушений гул, як перед виверженням вулкану; в тому гулі спліталися людські голоси, телефонні й коридорні дзвінки, скрегіт трамвая із вулиці й нерівний уривчастий стукіт хворого директорового серця.

Словом, приносив Петро Максимович із собою у клас всю свою канцелярію і першу мить сидів, невладний вирватись із тьми-тьмущої своїх щоденних клопотів. Він сидів, важко віддихуючись. Очі його були прикриті сухими мішкуватими повіками.

П'ятий «А» притихав. А Женя з острахом дивилась на сіре, якесь змертвіле директорове обличчя.

Не розплющуючи очей, Петро Максимович питав:

— Усі в класі?

Черговий підскакував і коротко бовкав:

— Усі!

І тоді директор починав урок.

Говорив він тихим голосом, весь час відкашлювався, бо в нього пересихало горло. По класу лилась його спокійна, трохи шелестлива мова, його задумлива розповідь: про могутнього володаря Єгипту Ехнатона, про фараонову дружину, найбільшу красуню Сходу Нефертіті. Тепер, казав директор, дуже модні кулони з її зображенням — золотою голівкою. Навіть дівчатка з вашого класу (тут директор впівока зиркав по рядах і впівгуби усміхався) носять такі кулони, а коли я спитав одну вашу модницю (і директор зиркнув на задню парту, де гордо сиділа Віола Зайченко й потріпувала накокошеною індіанською гривкою), коли я спитав, хто така Нефертіті, і кивнув на її кулон, то ваша подруга приголомшила мене, старого, епохальним відкриттям: вона сказала, що Нефертіті — це польська співачка...

По класу пройшовся легенький шелест — в усіх розтулилися губи, всі водночас перевели подих.

А директор говорив далі.

Може, саме тому, щоб почути його неголосну (і завжди чомусь зажурену) розповідь, клас притихав, слухав уважно, а коли Бен чи хтось із хлопців починав вовтузитись за партою, Петро Максимович уривав свою мову і з якимось болем дивився на того учня. На сухому зжовклому обличчі директора відбивалась давня втома й печаль. Навіть Бен не витримував цього погляду — втихомирювався.

Викликавши учня до дошки, директор сидів, схиливши голову набік, і болісно морщився — може, його турбувала давня воєнна виразка шлунка, а може, для нього було мукою слухати, як п'ятикласник безбожно плутає Ахілла з Есхілом, а першу Пунічну війну з Троянською.

Дослухавши «геніального плутаника» до кінця, директор питав:

— Ну, що тобі, голубчику, поставити? Трійку чи четвірку?

У таких випадках рідко хто наважувався просити більше. Тільки Бен одного разу взяв та й бухнув не задумуючись:

— Ставте п'ятірку!

— Гарзд, — погодився директор; він спокійно підвів очі на Бена, з цікавістю оглянув цього веселого, добре вгодованого хлопця, повного сил і здоров'я, що зараз — дещо недбало — стояв перед класом і подригував коліном.

— Гарзд, — повторив директор. — Я поставлю тобі п'ятірку. Але при одній умові: прочитай мені напам'ять уривок з Гесіода, з поеми «Робота і дні», де говориться про п'ять віків: золотий, срібний і так далі...

— Що, що? — витягнув шию Бен, зображуючи крайнє здивування.

— Про п'ять віків. Я вам задавав на позакласне читання, — і Петро Максимович процитував:

*Спершу безсмертні боги, що їх на Олімпі оселя,
Вік золотий дарували для смертних, наділених словом,
Люди жили, мов боги ті, безжурні і світлі душею...*

Бен прижмурих свої голубі, свої чарівно красиві, як у героя ковбойського фільму, очі. Прижмурившись, він постояв хвилину в глибокій задумі, ніби й справді згадував подальші рядки з Гесіода.

— Ні, — з гідністю вимовив Бен. — Не прочитаю. Забув.

— Що ж, буває, — погодився директор (а губи його стулилися в іронічну посмішку). — Буває. Тоді простіше запитання: що взагалі ти знаєш про Гесіода?

— Про Гесіода? — Бен знову глибокодумно примружився. Від натуги пухленькі щоки у нього налилися дівочим рум'янцем. — Про Гесіода... Гесіода... А-а-а! Так це ж той, правда? Ну, де Смоктуновський грає? На шпагах вони б'ються! Точно — це він, потрошитель!

І Бен розплющив неймовірно голубі очі й зітхнув з почуттям людини, що благополучно проскочила між Сціллою і Харібдою.

— От що, голубчику, — сказав директор. — Після того, як Нефертіті стала польською співачкою, ти зробив друге епохальне відкриття... Професор Введенський (був такий відомий історик) поставив мені «кілка» тільки за те, що я знав той уривок з Гесіода напам'ять, але збився на двох останніх рядках. А як же я тобі, голубчику, поставлю п'ятірку, коли ти — свята простота — переплутав геніального поета з якимось шпагоковтателем чи потрошителем. Так що сідай, голубчику. І май за відповідь трійку з плюсом. Плюс тобі ставлю за хоробрість.

У класі знову прокотився легенький шумок. Однак той шумок анітрохи не збентежив Бена. Плюс — це все-таки якась відзнака, а до відзнак, нагород, значків славолюбне Бенове серце було страх небайдуже.

Бен зробив такий жест, начебто повісив новенький, щойно одержаний плюс собі на груди, і гордо сів за парту.

А директор попросив розгорнути карту Аттики й знову заговорив до класу спокійним хрипливатим голосом. Він часто зупинявся, витирив хустиною лисину, і тоді Женя бачила, як у заклопотаній директоровій голові настирливо видзвонюють телефони.

Женя — вона любила Петра Максимовича, любила його уроки, з радістю бігала в кабінет по карти й нетерпляче тягла руку, щоб її спитав. А от зараз... І сама не знала чого — нахмурилась, уперлась очима в підлогу. Так з нею траплялося завжди. Навіть тоді, коли була винна і в душі розкаювалась, вона не вміла видавлювати із себе покайну сльозу, ще більше супилась та мовчала.

— Цибулько, — звернувся до неї директор. — Кажуть, ви ходите в басейн.

— Ходжу.

— Щодня?

— Щодня.

Дівчина відповідала, не підводячи голови. І раз у раз підсмикувала ранець. (Він найбільше її непокоїв — там вовтузився той, кошлатенький).

«Так-так. — Директор постукав пальцями по столу. — Чомусь їм здається, особливо цим п'ятикласникам, що вчитель — мало не їхній ворог. І не знають голубчики, що такий ворог, як я, не може заснути вночі без таблеток, бо лізуть у голову оці непотовкущі Бени, й Цибульки, і сотні таких, як вони, і всі різні — щирі й лукаві, добрі й злостиві, і ти про кожного думаєш: як же тобі, голубчику, вкласти в голову розум, а в душу серце?»

— Щодня в басейн — це чудово, — говорив далі директор. — Чудово! Господи, що я дав би зараз, аби хоч раз на тиждень сходити не те що в басейн, а просто на свіже повітря, десь на схили Дніпра, поблукати, подихати вільно. Але!.. — І директор скрушно розвів руками, мовляв, така розкіш не для нас, педагогів, і в його облісілій голові завихрило й заметелило — дзвінки, наради, графіки, конференції...

— Скажи мені, голубонько, сама ти ходиш у басейн чи, може, ще хтось із вашого класу?

— Сама.

— А чого? Ніхто не хоче ходити? Чи ти нікого не пробувала загітувати?

— Не хо... не знаю.

— Не знаєш. — Петро Максимович зробив паузу. — ? А ти дружиш з ким-небудь у школі? Або взагалі — у дворі чи в басейні? Є в тебе друг?

Женя підсмикнула ранець, переступила з ноги на ногу. Від довгого й напруженого стояння у неї аж отерпла спина. Подумала: «Гм... Чи є в мене друг? А хіба про таке говорять? Та ще дорослим?»

Друг...

Вона глянула у вікно — і засвітилось її лице, ожили й спалахнули золотистим вогнем великі світло-каштанові очі, завжди по-дорослому серйозні й трохи присмучені. Женя згадала свого Мотю, якого любила, з яким приятелювала і дружби з яким — на людях — соромилась. Бо той Мотя був удвічі менший за неї. Це дрібненьке худорляве хлоп'ятко, вухате, як і вона сама, схоже на зайчика, щодня самотньо стирчало у дворі, під кочегаркою, і дивилося на вікна Жениної квартири. Воно часто стояло з обмотаною головою (у нього від простуди текло з вушок) і терпеливо, цілими годинами очікувало Женю.

Коли дівчина виходила у двір, Мотя аж стрепенався від радості, підлітав до неї і без кінця лопотів-лопотів — швидко й кумедно. Так серйозно й заклопотано

розказував їй про котів, про поламану машину, про поганих дівчисьок — про все на світі. І який він був щасливий, коли Женя дарувала йому мідні гудзики, скельця, блискучі обгортки з-під цукерок!

А ще Женя дружила з професором Гай-Бичковським із третього поверху, дружила з кондукторами трамвая, з одноруким інвалідом, що продає на базарі гарбузове насіння, з дідом поштарем, який узимку носить пошту без рукавиць і каже, що йому зовсім не холодно, з продавщицею молока, з перукарем Мусієм Давидовичем, котрий поза всякою чергою робить їй спортивні зачіски...

Та хіба згадаєш усіх, з ким дружила і дружить Женя Цибулько? І хіба скажеш про це директорів школи? (Особливо про Таємного друга, про волохатенького!)

— Ні, — холодно проказала Женя. — Ні з ким я не дружу. Уроки...

— Погано, — зауважив директор. Видно, розмова його трохи стомила, бо він усе частіше прикладав руку до хворого серця й морщився. — Погано, — повторив він. — У твої роки треба обов'язково дружити. З людьми, з деревами, навіть з павуками. Хоч, правда, я не вірю у твою самотність. Не вірю. Видно, ти просто не хочеш відверто говорити. Ну, це справа твоя...

Довгим стомленим поглядом він подивився на вікно, на штору, пожовклу від сонця й притрушену вугільним пилом: з вулиці чулося розмірене вистукування двигуна — то робітники ремонтували дорогу біля школи. Долинав скрегіт трамвая на повороті, докочувався гомін великого міста.

— Ось я про павуків згадав. А що в тебе дома є — може, кіт, чи собака, чи хом'ячок? Що ти розводиш? — тим же спокійним тоном розпитував директор.

Женя аж скривилась — наче їй наступили на ногу. З болем глянула на директора: про що ви питаєте? Який кіт, який хом'ячок? То в людей є! То в щасливих!

— Петре Максимовичу! — заговорила вона, збиваючись на сльози. — Нічого в мене нема. Нічогісінько! А я ж просила!.. Були ми на пташиному базарі, на Куренівці. І там один дядько продавав цуценятко — ну таке кошлате, таке біле, з чорним п'ятачком на носі. Я кажу мамі: давай купимо, давай, у всіх є! А мама: «Ні, — каже. — Для чого мучити живу тварину? Хто твого цуцика доглядатиме? Цілими днями нас нема, а влітку поїдемо до баби з село — що тоді? Хай воно скавучить у квартирі?..»

Петро Максимович уважно вислухав, примружився і з хитринкою подивився на Женю.

— Ага... Ти просила, щоб купили тобі собаку?

— Цуцика!

— А той... з кошлатою ручкою? Може, це саме те, що ти хотіла?

«Так!» — мало не вирвалось у неї. Але відразу ж вона спохватилася й прикусила язика. І застигла перед столом, украй спантеличена: як же це він, Петро Максимович, про все догадався? І так хитро підвів її до слизького!

— Може, лялька, чи іграшка, чи якась тваринка — що то було в тебе з волохатою ручкою?

— Ніяких ручок, Петре Максимовичу! Ніяких! Правда!

Женя так німо й благально подивилася на директора, що в неї на очах аж закипіли сльози.

— Добре, добре! — квапливо мовив директор (і знову болісно поморщився). Він, очевидно, зрозумів, що з дівчини більше нічого не витягнеш. І тому гукнув у приймальню:

— Покличте Ізольду Марківну!

«От! Ще й Ізольда!» Женья повернула голову в куток! до черепа. І сказала собі: «Мовчи! Сховайся в склеп!» Вона й не бачила, як увійшла в кабінет учителька малювання. Лише пролунав за спиною поспішливий перестук її каблуків, почулось коротке «Слухаю!» та війнуло від дверей духами.

— Ізольдо Марківно, — неголосно мовив директор. — Прошу вас, зайдіть сьогодні до батьків Цибулько. Дізнайтесь, як там живеться дівчинці, що в неї за батьки, і зокрема поцікавтеся, з ким вона дружить у дворі.

— Слухаю, — коротко відповіла Ізольда Марківна й поправила зачіску, що переливалася неземним фіолетовим блиском.

Коли Женья вийшла з кабінету, Петро Максимович — ї то м'яко, вибачливо — зупинив Ізольду:

— Стривайте, я хотів про той огірок... Розумію, у вас програма. І все-таки... хм, об'ємне зображення огірка... У двох площинах... щось дуже мудряще. А чи не можна простіше — повести дітей у парк — зараз осінь, гарно, і хай там малюють собі — квіточки, дерева, що їм ближче до серця?

— Петре Максимовичу, — зразу почала Ізольда Марківна з високої ноти, — якщо їм дозволити, якщо пустити на самоплив, то знаєте...

— Знаю, знаю! — замахав рукою Петро Максимович, щоб тільки не починати зараз одну з тих безконечних дискусій на педагогічні теми, од яких у нього й так щодня гула голова. — Отже, прошу, зайдіть до Цибулько.

І він узявся за телефонну трубку, даючи знати, що розмову закінчено.

Тільки про одне не обмовився директор. Про дивний привид. Коли Цибулько виходила з його кабінету, він раптом побачив, як з її ранця на мить висунулася — що ви думаєте? — та сама руда волохата ручка й помахала директорові, ніби сказала: «Бувайте здорові, Петре Максимовичу!...»